

*Кобилянський К.М.\**

## **ЗАКРІПЛЕННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ**

Необхідність належного функціонування адміністративної юстиції – це веління часу, продиктоване реаліями сьогодення, оскільки не може існувати правової держави без забезпечення належного судового захисту прав, свобод і інтересів фізичних та прав і інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Активний розвиток концепції прав людини співпав із закінченням Другої світової війни та створенням Організації Об'єднаних Націй, членом якої є і наша держава. Резолюцією 217А (III) Генеральної асамблеї ООН 10 грудня 1948 року була прийнята Загальна декларація прав людини, яка в статті 8 закріпила: «кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом». Крім того, стаття 7 Декларації встановлює право людини без будь-якого розрізнення і дискримінації на рівний захист законом [1].

Остаточна інституціоналізація доступності правосуддя на міжнаціональному рівні відбулася з прийняттям в межах Ради Європи Конвенції про захист прав людини і основних свобод 4 листопада 1950 року (далі - Конвенція), зміненої пізніше Протоколами № 3, 5 і 8, а також доповненої Протоколом №2. Як зазначив Європейський суд з прав людини, «конвенція має на меті захист не теоретичних чи ілюзорних, а конкретних і дієвих прав» [2, с.83].

Відповідно до положень статті 6, абзацу 1 Конвенції, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи в розумний строк у створеному на основі закону незалежному і неупередженому суді у вирішенні питань стосовно його прав та обов'язків цивільного характеру або правомірності кожного обвинувачення у порушеній проти нього карній справі. В цьому положенні формулюються основні норми сумлінного судового процесу, акцентуючи увагу на нормі тривалості судового провадження. А відповідно до статті 13 Конвенції кожна людина, права і свободи якої, викладені в цій конвенції, порушуються, має право на ефективний засіб правового захисту у відповідному національному органі незалежно від того, що порушення було вчинене особами, які діяли в офіційній якості.

Подальше закріплення права на судовий захист на міжнародному рівні, яке не лише проголошувалося, а й вимагало відповідних дій для його забезпечення з боку держави, відобразилось Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, прийнятому 16 грудня 1966 року резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2200А (XXI). В частині 3 статті 2 цього Пакту зазначено, що держава повинна гарантувати кожному, чий права і свободи порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть якщо це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні і таке право повинно гарантуватися судом або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави. Так, відповідно до частини 1 статті 14 «всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право ... при визначенні його прав та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону» [3, с.575-578].

\* аспірант Одеської національної юридичної академії  
Науковий керівник: акад. Ківалов С.В.

Гарантії права на суд передбачаються також нормами європейського права. Згідно зі статтею 6 Трактату про Європейський Союз,

1. Союз функціонує на принципах свободи, демократії, поваги до прав і основних свобод людини, а також правової держави, які є спільними для держав — членів Союзу.

2. Союз поважає основні права, гарантовані підписаною в Римі 4 листопада 1950 року Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод, а також які впливають зі спільних для держав-членів Союзу конституційних традицій, як загальний принцип права спільноти». Хартія основних прав у розділі VI «Справедливість» стосовно цього проголошує: «...кожен, чий права і свободи, гарантовані законодавством Союзу, були порушені, має право на дієві засоби оскарження у суді згідно з умовами, вказаними у цій статті. Кожен має право на чесний і відкритий процес у розумний строк у незалежному і неупередженому суді, утвореному в законному порядку. Кожен має можливість отримати юридичну пораду і скористатись допомогою захисника та представника» [4].

Наступним етапом в розвитку засад доступності правосуддя була Хартія Європейського союзу про основні права, яку підписали Європейський парламент, Рада Європейського Союзу і Європейська комісія 7 грудня 2000 року, оскільки вона розширила зміст доступності правосуддя. Так, крім права на справедливий судовий розгляд, закріпленого у пункті 1 статті 6 Конвенції про захист прав та основних свобод, стаття 47 Хартії передбачає, що кожна особа має право користуватися послугами адвоката, захисника і мати представника. Тим, хто не володіє достатніми коштами, надається юрисдикційна допомога в тій мірі, в якій ця допомога необхідна для забезпечення ефективного доступу до правосуддя [5, с.130-131]. Аналогічні положення знайшли своє закріплення й у статті II-47 Договору про запровадження Конституції для Європи, яка також передбачала право на ефективні засоби захисту та справедливий судовий розгляд [6, с.250].

З викладеного матеріалу ми бачимо, що законодавство, яке забезпечує право на судовий захист в адміністративному суді продовжує розвиватися і вдосконалюватися з урахуванням міжнародно-правових стандартів. Дієвість цього законодавства підтверджена судовими рішеннями, якими відновлюються порушені права суб'єктів звернення.

### Література

1. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст.3103.
2. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения / [под общ. ред. В.А. Туманова и Л.М. Энтина]. – М. : НОРМА, 2002. – 336 с.
3. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / [за заг. ред. О.М. Пасенюка]. – К. : Істина, 2007. – 608 с.
4. Право Європейського Союзу. — Видання I. — Бельско-Бяла: Вид-во ТзОВ «Парк», 2004.
5. Хартія Європейського Союзу об основних правах: Комментарий/ Под ред. д.ю.н., проф. С.Ю. Кашкина. – М.: Юриспруденция, 2001. – 208 с.
6. Конституційні акти Європейського Союзу. – К., 2004. – 368 с.